

TERMÉSZETBARÁT

TERMÉSZETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT.

II-ik félév. Kolozsvártt, Aprilis 15-én, 1847. 42-ik szám.

TARTALOM: Az olajfa. *Olea europaea* L. V. — A kavé historiája. — A réz és arsenik (mireny) vasérczekbeni otthonossága. A. V. — Tárca.

Az olajfa. *Olea europaea*.

Déleuropára nézve az olajfa a növényországnak legfontosabb, hasznosabb s tán a legjövődelmesebb terméke. Egész vidékek élnek csaknem kirekesztőleg ezen becses fa gyümölcséből, minélfogva éppen nem csoda, ha ezen növényt a régiek az istenek közvetlen ajándéka gyanánt tekintették.

A régi görögök és romaiak azt hitték, hogy az olajfát legelőbb *Minerva* istenszszony vitte bé Görögországba. Mythológiájok tanítja, miszerint az istenek határozatánál fogva Attika gyönyörű gyarmat azt fogná illetni, ki ezen földet a leghasznosabb dologgal ajándékozta meg. Így teremtette *Minerva* az olajfát, s kapta érette részül a nevezett gyarmatot.

Egy más monda szerint nem *Minerva*, hanem *Mercurius* az olajfa feltanálója, ő mivelte legelőbb, s nyomott gyümölcséből olajat. Egy harmadik mese azt állítja, hogy *Aristäus*, *Apollo* és *Kyrene* fia; használta volna legelőbb az olajfát, mint szintén ő lett volna a földmivelés feltanálója is. A *va d* olajfát pedig *Hercules* vitte volna az északi tartományokból Görögországba, valamint a viadaljátékokat, s az ily alkalommal győztes félnek olajággali megkoszoruzását is.

Az *Athene* (*Minerva*) tiszteletére rendezett innepeknél és játékoknál mindig olajággal koszorut nyert díjul a győző az academiától. Azon ötnapos innepkor is, (*Quinquatrus*) melyet Romában *Minervának* martius 19-én szenteltek, a költők és szónokok olajággal koszorut nyert díjul a győző az academiától. Azon ötnapos innepkor is, (*Quinquatrus*) melyet Romában *Minervának* martius 19-én szenteltek, a költők és szónokok olajággal koszorut nyert díjul a győző az academiától. Azon ötnapos innepkor is, (*Quinquatrus*) melyet Romában *Minervának* martius 19-én szenteltek, a költők és szónokok olajággal koszorut nyert díjul a győző az academiától.

lenségén nyert győzelemért, valamint később *The mistocles* és *Euribiades* a *Xerxes* ellen folytatott háborukban olajággal koszorut vittak ki magoknak; általában ezen tiszteletteljes kitüntetésre csak az oly férfiak számolhattak, kik hazájoknak nagy szolgálatot tettek. A romai győzelmi meneteknél is az olajággal koszorú mindig jelen volt, noha itt nem maga a győző, hanem a heroldok, s az innepélyben résztvevő szolgák hordották.

A győzelemistennő, *Nike* a görögöknél, *Victoria* a romaiaknál, maga is olajággal koszorut viselt.

Minő nagy tiszteletben volt a régieknél az olajfa, kitetszik abból is, hogy ki egy olajfát meglopott, vagy csak megsértett, a legnagyobb büntetésnek lett alávetve. Midőn a *lacedemonbeliek* az *athenebeliek* meghodítása végett háboruba keltek, tüzzel és vassal a környéken mindent elpusztítottak, kivéven az olajfákat, melyeket mély tiszteletből s az istenek haragjátóli félelemből megkimilték. Nalok igen nagy bűnnek tekintették volna az olajfávali tüzelést; még az istenek számára végbe vitt aldozásoknál sem alkalmazták az olajfát tüzelésre. Midőn az *athenebeliek* *Epimenidest* *Cretából* meghitták, hogy *Solonnak* segédül legyen a hon törvényei alkotásában, ezért és más nagy érdemeiért ajándékokat és tiszteletjeleket ajálottak; de ezen nagy férfiú mindazokat nem fogadta el, hanem azok helyett egyetlen ágat kért a *Pallas* templomában levő szent olajfáról.

Továbbá az olajággal a béke és barátságos közlekedés jeléül is szolgáltak; a nőalakban ábrázolt *békeistenszszony* jobb kezében olajágot, a balban a bőségszarvát tartva fején olajággal koszorut viselt. A hadba

czim alatt árulják, értvén alatta a legfinomabb legjobb minőségű Aix-ból, Genuából és Luccából kerülő faolajat; a görög és calabriai faolaj hasonlíthatlanul rosszabb. Ha a második nyomás után nem foly többé olaj, a sajtóban levő törkölyt meleg vízzel fellágyítják, őszszekavarják, s újból kisajtolják, mely alkalommal az olaj vízzel elegyülve foly ki, de ettől csak hamar elválik s felette usz úgy, hogy rólla könnyen lemerhetni. Ezen leggyengébb olajat ételekhez már nem lehet használni, hanem világításra, kenőcsnek stb. alkalmazzák.

B é f ő z é s r e éretlen gyümölcsöket használnak, melyeket néhány ízben sós vízbe áztatnak oly formán, mint nálunk a sós ugorkát; néha hogy hamarabb célt érjenek óltatlan meszet is tesznek hozzá. Ez után tiszta vízbe teszik darab ideig, aztán sóval, kevés tiszta vízzel s néha fűszerrel is vegyítve üvegekbe becsinálják. Az eképp elkészített olajgyümölcsöt Olosz- és déli Frankhonban ebéd kezdetén, vagy a közben teszik az asztalra azon hiedelemben, hogy az étvágyat növeli s az emésztést elélegíti. Nálunk ritkán, csak némely nagy urak használják az ily csemegét. A legjobb befőtt olajgyümölcsöt a kereskedők „picholin“-nak nevezik, egy Picholini nevű oloszról, kiről állítják, hogy ő tanálta volna fel az olajgyümölcs befőzését. A genuai és marseille-i picholineket közönségesen legtöbbször becsülik, minthogy ezek befőzése a legjobb móddal történik; nem pedig a gyümölcs különbsége miatt, minthogy a befőzött gyümölcsök alig szoktak félig megérve lenni. Azonban szinte minden olajtermesztő vidéknek van saját faja, melyet legjobbnak tart, mint ez a mi gyümölcsünkkel is történni szokott. Ezen különben is csekély különbségek elosorolása azonban reánk nézve nem igen lehetne érdekes.

Megemlítendő még, hogy az olajfa fájja az esztergályosok s más műszerészek előtt igen becses, minthogy az kemény, nehéz, jószagu, finomul és szépen kitisztítható, fénymázozható.

L. V.

A kávé historiája.

A párisi királyi könyvtárban van a tizenötödik századból egy arab könyv kéziratban,

mely a kávéivásról következő érdekes tudósításokat közöl. Adenbe, a szerencsés Arabia egyik városába a kávé egészen történetesen jutott. Ezen város egy muftija, névszerint **G e m a l e d d i n**, emlékezett, hogy persiai honfitársainál a kávé használni látta, s maga is élni kezdett vele bizonyos betegségben, melyből csakhamar lett kigyógyulása okául a kávé tartotta. **G e m a l e d d i n** a kávé felderítő, élenkítő hatását tapasztalta, az álmoság és főfájás ellen hatásos szernek tanálta, mi okból a derviseknek ajánlotta, hogy éjjel végbe viendő vallási szolgálataiknál használnák, magukat általa éberré és élénkké teendő. Ez által a kávéivás oly általános lett, hogy általa egy más kedvelt ital, mely nagy hihetőséggel a chinai théából készült, egészen kiszorítódott a használatból. Mielőtt ez történt volna, Persiában használták a kávé, a kávéfa hazájában Arabiában pedig igen csekély mértékben; azonban állítják, hogy mindezek előtt sok idővel használatba lett volna Aethiopiában. Aden városból a kávéivás csak hamar elterjedt más szomszéd városokba is, s kivált a mahomedanusoknál igen nagy tettszést nyert. Különösen Mekkában igen nagy szerencsét tett, hol nem sokára nyilvános kávéházak épültek, melyekben schakkot és más játékokat is játszottak. Ez Mahomed hű követői előtt botrány köve lett, minélfogva a kormány czélszerűnek látta használatát korlátozni. 1554 körül a kávéivás Konstantinopolba is szokásba jött, hol ekkor két kávéházban készítettek. Mivel pedig majd a kávéházak mind népesebbek, ellenben a templomok mind üresebbek lettek, majd nyilvános panaszok emelkedtek a kávé ellen, minek következtében egy törvényczikk készült, mely a kávé szénhez hasonlóágáért (melynek étel és ital gyanánti használása tilos volt) egészen kitiltotta. Azonban titkon a magánosok folytatták a kávéivást, s a rendőrség a kávékereskedést föltételesen, kevés adófizetés mellett megengedte. Egy mufti azon későbbi nyilatkozata, miszerint a kávé és szén közt legkisebb hasonlóság sincs s a vele való élés nem bűn, azon következtést szülte, hogy most minden, ki csak teheté, kávé ivott. Most már bizonyos számítás szerint Konstantinápolyba annyi kávé isznak, mint Párisban bort.

Nyugoteuropában a kávéivás csak a tizenhetedik században jött szokásba. Legelsőben a velencei kereskedők hozták kávé Levantéből. Marseillebe 1644-be jutott. Párisba 1669-be vitte legelőbb egy török követ Soliman Aga. Londonban 1652-ben egy török kereskedő Pascha nevű cselédje nyilvánosan árulta a kávé; 1660-ban az angol törvény már említést tesz a kávéról s a kávéárusoknak megparancsolja, hogy minden eladott gallon kávéból 4 pence adót fizessenek. 1665-ben II-dik Károly minden kávéházakat bécsukatott, minthogy azok a zenebona iskolául tekintődtek, azonban ezen állapotot nem sokáig tartott, s a közönségnek viszont kinyitották a kávéházakat. Surinamba a kávé 1718-b. Cajenneba 1722-b. Martiniqueba 1727-b. ültették át, honnan a szomszéd helységekbe csak hamar elterjedt. Jamaika szigetén már 1732-ben művelték s tenyésztését egy parlamenti határozat nagyon elősegítette. Ezen idő óta a kereskedés minden irányban széthordotta a kávé s használata igen közönséges lett; s mivel jelenleg meglehetősen olcsó, némely vidékeken főtápszerűl szolgál még a szegényebb néposztályoknak is.

A réz és arsenik (mireny) vasérczekbeni otthonossága.

A baden-nagyhercegségbeli bányakormányozók egyik tagja, különböző ásványtani munkálatairól dicséretesen ismert W a l c h n e r a címzettük tárgyra nézve így nyilatkozik:

Állásomnál fogva sokszor volt alkalmam vastartalmu ásványokat venni vegybontás alá s úgy tapasztaltam, hogy vasértékek nemcsak vastartalmuk mennyiségétől, és különböző olvaszthatóságuktól függ, hanem a vas minőségére még sokkal nagyobb befolyással bír némely idegen anyagoknak vasásványokbani előjötte.

Éveken keresztül tett kísérleteim után úgy tanáltam, hogy a réz és arsenik, a vas jóságát nagyon korlátozó két anyag, a föld felületén előforduló minden vasásványban előfordul kicsi mennyiségben, némelyekben pedig akkora mennyiségben jönnek elő, hogy a legcélszerűbb

módokon végbevitt tisztítás után is, jó vasat belőlök nem nyerhetünk.

Minthogy én a jura-földképletnek minden ásványaiban, minők a természetes vasélegvizegy (Eisenoxydhydrat.) vaspát (Spatheisenstein) és babkő (Bohnenerz) mely utolsót hajdonkori vasas források lerakódásainak tartok, rezet és arseniket tanáltam; elhatározám a vasélegvizegy legujabb leülepedését, a gyepvaskövet vegybontás alá venni. Ezzel tett kísérleteim öszhangzólag az említettekkel azt mutatták, hogy az újabb korban képződött gyepvaskövek (Raseneisenstein) is rézzel és arsenikkel vannak vegyülve.

Ezen kísérletek eredményétől ösztönözve vegybontás alá vettem a Schwarzwald környékében fekvő némely helységeknek (u. m. Griesbach, Rippolsdau, Teinach, Rothenfels és Cannstadt) vasas forrásait, valamint Wiesbaden meleg forrásainak, és Schwalbach, Ems, Pyrmont, Lamscheid, Andernach helységek savanyu vizeinek vasasüledékeit is. Mindezeknek pontos felbontása után, a réz és arseniktartalom kétségbehozhatlannak mutatkozott; a wiesbadeniben azonban még antimont (dárdányt) is tanáltam.

Egyébiránt mindazon ásványvizekben oly kevés a réz és arsenik, hogy veszélyes hatastól tartani éppen nem lehet; sőt e két ércz kicsiny adagokban némely betegségekre gyógyító erővel bírván, jórészt ezeknek tulajdonítható némileg az említett források gyógyereje.

Azt lehetne már kérdeni; miért nem tanálták meg még egyszer is e két érczet a már **anynyiszor felbonczolt vasas vizekben?** Ennek oka vagy az, hogy nem is keresték, vagy az, hogy a kísérletek igen kevés mennyiségű vízzel történtek, lerakódásaikat pedig nem bonczolták fel.

A rezet és arseniket a fenebbiekben vassal mindenütt együtt tanálván, jelenlétüket a vastartalmu földekben is gyanítottam. Ez okon vegybontás alá vettem a Heidelberg mellett fekvő wieslochi és nusslochi, bort és gabonát bőven termő szántóföldeket, melyek gazdagocskas vastartalmuak. A legkétségbehozhatlanabb jelek után teljesen meggyőződtem, hogy megvan a vassal együtt ezekben is a réz és arsenik. Az arsenik mérges hatása vassali együlé-

sekor egészen elenyészik, mivel az arseniksavany a vaséleggel vízben felolvadhatlan basisos sót (arseniksavanyos vaséleget) képez.

Más vastartalmu agyagoknak, márgáknak, (mergel) névszerint a Rajna völgyében fekvő cossi márgának vegybontásakor kitűnt, hogy a nevezett két ércz a vassal ezekben is vegyülve van.

Mindezek már meggyőznek bennünket arról, hogy a réz és arsenik a vassal mindenütt a földszínen együtt jöven elő, éppen úgy elvanak amazok terjedve mint ez.

Miután a földön előforduló vasásványokat megvizsgáltam, még csak az volt kifürkészendő, ha vajjon e két ércz a meteorvasban is előfordul-e? E végre kísérlet alá vettem a legkitünőbb vegyészektől már gyakran felbontott P a l l á sféle ismert meteorvassal együtt többeket, jelesen a mexicoit, a tenessoceit és a connecticuti collegium terményrajzi gyűjteményéből került nagy meteorvastömeget és mindenben tanáltam rezet és arseniket; miből világos, hogy a réz és arsenik a vassal vegyülve, nemcsak a föld felületén, hanem más égitestek szilárd részeiben is előfordulnak.

A mondottak után már fölösleges említenem, hogy a törvényszéki gyógytanra nézve is mekkora fontosságu a réznek és arseniknek ásványvizekben, agyagban és földekbeni előjötte, s mekkora vigyázatot igényel ezen körülmény az arsenikkel történő mérgezési eseteknek vegybontás általi meghatározásakor s a vétkes kimondásakor.

A. V.

Tárcza.

A magyar academiánál mart. 8-án a mathematicai osztály tartotta szakülését Györy Sándor legöregebb osztálybeli rendes tag elnöklete alatt 3 osztálybeli s még néhány tag jelenlétében. (Az ülés az ideai academiái ülések során IX-ik). Az elnöklő rendes tag, Györy Sándor folytatólag értekezett a „f e l s ő b b e g y e n l e t e k f e l o l d á s á r ó l”, melynek kivonata az academiái Értesítőben fog közlétevédni. Vendégül Montedegoi Albert Ferencz egyetemi csillagász-segédet tisztelte az osztály, ki a Le-verrier által mult évben fölfedezett bolygó cil-

ligról értekezett, s előadá a szent gellérthegy; csillagásztoronyban ugy ezen bolygóra nézve, mint különben is az intézeti személyzet által tett vizsgálatok és számítások mibenlétét, melyek eredményei az intézet által kiadatni szándéklott évkönyvben fognak közlétevédni. Az osztály örömmel vevén az érdekes látogatást felkérte a tisztelt vendéget, hogy a csillagászat haladásait s különösen a hazai egyetleney intézet munkásságát máskor is legyen szives megismertetni az academiával, mostani értekezését pedig az academiái Értesítő számára engedje át. Ugyanide fog igtatodni S z e r v i a h a d i f ö l d i r á s a is, melyet Korponay János levelező tag olvasott. — Lassgallner Sándor egy általa feltanált léghajó leírását s rajzát küldé bé, mely véleményadás végett kiadódott. — Kiss Károly kapitány, hadtudományi rendes tag, elkészíté Károly főherczeg stratégiája harmadik és utósó kötetének fordítását, melyet a szakértő bírálók elfogadván, azonnali kiadásra ajánlottak. E munkának a z o n n a l i kiadása azért mellözhetlen, mivel a hadtudományi osztály alapítója, gróf Festetics László, ezen munka kiadását alapítványához feltételül köté, mely tehát a munkák kiadását egy időre felfüggesztő határozat sulya alá nem eshetik. — A martius 1-ei özszes academiái ülésnek a szakosztályokat kötelező határozata értelmében, a szakbeli műnyelv megalapítását munkába vették, a tagok megbizatván, hogy a teendők iránt bizottmányilag tanácskozzanak, s a közelebbi szakülés elébe javaslatot terjeszszenek.

Márt. 22-ikén s folytatólag 23-kán a természettudományi osztály tartott érdekes és főképp napi tárgyakkal foglalkodó szaküléseket Gebhardt Ferencz osztálybeli legöregebb rendes tag elnöklete alatt. Az aetherről ígért értekezés, elsőnapon számos tagot csalt bé. Schöpf Ágoston levelező tag ugyan is az aethernek beteg gyermekeknéli alkalmazásáról értekezett, s e nembeli tapasztalatait adta elő, mi azután tudományos eszmécsereire adott alkalmat a jelenlevő orvostagok közt. — Frommhold Károly orvostanár, mint vendég, a b u r g o n y a b e t e g s é g r ő l értekezvén, egy általa a rómolt burgonyában fölfedezett új ázacot ismeretetett meg, s annak rajzát is bémutatá. Ezen

korszerű és gyakorlati tárgy hosszabb tudományos társalgást idézett elő a burgonyakörökai, sajtóságai s övszerei, úgy szinte a burgonya helyébe ajánlott surrogátumok felett, melyben a jelen volt osztályi tagok, Gebhard, Bugát, Nendtwich, Schedel, élénk részt vettek. Az academiái Értesítő mind két tárgyat közölni fogja. Ugyanez alkalommal dr. Tognio jeles munkája, a hazánkban uralkodó burgonya-betegségről, mint könyvtári ajándék, belőn mutatva. Végre Nendtwich Károly levelező tagnak az academia körében munkásságáról bizonyítványt adtak. Másnap a gyűlést folytatván, a tudományos műnyelv megalapításának kérdését tárgyalták. Menynyire szükséges ezen tárggyal tisztába jöni, bizonyítá Jánosy Ferencz ve-gyésznek ez ülésben olvasott „figyelmeztetése a vegytan magyar névszerkezete körül“, melyben a divatozó vegytani műnyelvet rostálja. Több oldalú czáfoló nyilatkozatok nyomán a szakülés úgy határozott, hogy Jánosy urnak különben is alaptalanoknak bizonyított ellenvetéseit, melyek az ekkorig megállapított chemiai műnyelvet fenekestül felforgatnák, el nem fogadja, mert a tudomány érdekével ellenkezőnek tartaná a már jó formán lábra kapott chemiai műnyelv egész rendszerét elvetni, főleg mig valami jobb és tökéletesebb nem ajánlatik helyébe; a részletes javítás s bővítés úgy is fenmarad, s idő szerint a tudomány haladásának természetes következtetése lesz. Az öszszes academiái ülés felszólítására pedig, Bugát Pál és Nendtwich Károly osztályi tagokat bizta meg a szakosztályi ülés, hogy a közéletben leginkább előserdülő természettudományi műszavakat öszszegyűjtván, azokat a szakosztály elébe terjeszteni siessenek; mert úgy van meggyőződve az osztály, hogy a természettudományok sokféle ágainak egész műnyelvét megállapítani akarni még most kora óriási vállalat lenne. — Végre Soltész János fordítása Zimmerman után: „Orvostanbani tapasztalat“ mely munkát az academia maga tüzte ki fordításra még 1832-ben az illető bírálók véleménye nyomán elfogadott, s annak ivenként másfél arany tiszteletdíjt határoztak, fenhagyván a szerzőnek, hogy, ha kívánja, a munkát ő maga adhassa ki, különben pedig az igazgatóság felszólítódik, hogy ezen munkára nézve, mint a melyet maga az academia tüztött ki fordításra, azon határozattól, miszerint az academiái kiadásokat egy időre felfüggeszté, álljon el.

Felszólítás minden, a nemzeti becsületet szíven viselő magyarhoz. A hazai műemlékek ügyében. Mig más nemzetek multjok mind azon ereklyéit, melyek egykori miveltségök és fényök felől tanuságot tesznek, nagy gondnal, magányos, egyesületi és országos költséggel fentartják, megőrzik, megújítják, hü és diszes rajzmunkákban a mivelt világgal közlik, műértőik s tudósai azokat vizsgálataik tanulságos tárgyaivá teszik, költőik pedig a költészet varázsfényében támasztják fel halotaikból: addig mi, hidegek régi dicsőségünk s annak emlékei iránt, azokat is, miket elmúlt századok viharjai megkíméltek, lelketlenül vagy észre sem vesszük, és legjobb esetben az idő pusztító fogának, semmit sem téve—zsákmányul engedjük, vagy magunk elvesztjük, a legtiszteleteseb romokatszéthányatjuk, hogy új házaink néhány kövel olcsóbban épüljenek; a faragásokat szétszorzjuk: hiszen nem canovai kéz sima remekjei; falfestményeket bémeszelünk, hogy azok vagy vallási nézeteinket ne botránkoztassák, vagy tarkább képeknek engedjenek helyt; siremlékeket elpusztitunk, a követ válunak vagy követzetnek használjuk; ha ércz, azt néhány forint végett béolvasztatjuk, tartalmukat pedig kegyeletlen kézzel kivetjük, nem kimélve még az öltözetek érdekes maradványait sem; a harc és béke életét szépitett fegyvereket s egyéb eszközöket, mikben az anyag becsével gyakran meglepő mágond és képzelemjáték tanálkozott vagy alakjából kivéve teszszük folyópénzzé, vagy a hozzájuk tapadt hagyományokból kivetkötetve zsidóképre bocsátjuk; felirások mellett részvétlenül haladunk el, vagy letöröljük, s így tovább! Miután eképp sokat megemésztett az idő, még többet a belháboruk éveit, s legtöbbet az értetlenség, lelketlenség és kegyelet hiány: csoda-é, ha egykori emlékeink anynyira megfogytak, vagy nem ismertette nem emlegetve anynyira rejtvék a közfigyelem előtt, hogy alkalmasint általános vélemény az, miszerint multunk éppen oly meddő volt művészet dolgában, s a műérzék szinte oly hallgatag, mint e költőitlen jelenben: holott hála a sorsnak s a szerencsés véletlennek! még sok, felette sok maradt meg a földgyomrában úgy,

mint a földszinén, mik e részben egy szebb multnak őrizték meg emlékezetét.

A magyar academia teljesen áthatva azon meggyőződéstől, hogy, ha a hazafiak figyelme régi műemlékeinkre fordítódik, még igen sok mentődhetik meg az elenyészéstől, soknak pedig legalább emlékezete ovódhatik meg a feledéktől: teljes bizodalommal hívja fel ez ügy irányában segedelmét mind azoknak, kik a hazai régi műveltség fényre derülését, s így a nemzeti becsület emelkedését szívükön hordozzák.

Mindenek előtt szükséges levén az e ren-
hez tartozó ha bátor immár enyészőfélben le-
vő emlékek létezéséről tudomást bir-
ni, ezennel kitkit kérve kér, tenne a titoknok-
hoz küldendő egyszerű levélben említést min-
dennemü ily régiségekről, legyenek azok tem-
plom- vár- vagy egyéb régi épületek vagy
olyaknak maradványai, kőfaragványok,
bár mely durvák vagy roncsoltak, s akár ön-
álló, akár régi épületek részei, tehát szentek
állóképei s egyéb szoborfélék, kőkoporsó, vagy
sirfedelek emelt munkával, ha még oly kevés-
sel, vagy csak régi felirattal; faragott czimer-
képek, keresztelő medenczék, oltárok; ugyan
ily faragványok, akár oltárokon, tem-
plomfalakon, és templom székeken, akár egyéb
rendeltetésű eszközökön, butorokon stb. to-
vábbá szobrászati öntvények, vagy olyak
töredékei, ide értve a régi harangokat is, ki-
vált ha emelt képekkel, czífrázatokkal birnak;
az itt amott nagyobb kisebb csoportozatokban
előforduló mesterséges halmok (ugy neve-
zett kunhalmok) mikben ásások által egyéb tár-
gyak is felfedezhetők; festések templomok
és várak falain, ugy önállólag is fenmaradtak,
oltártáblák, szentek képei arczképek, vidékek,
harczok, czimerek: fára, vászonra vagy bár
kártyára és papirosra; vésett művek, pe-
csétnyomók, pénz- s egyéb matrixok; metszé-
sek nyomatai vagy táblái, rézben vagy fában;
régifegyverek és löszerszám, kardok, lö-
vő fegyverek, sisakok, pánczélók, zászlók, ré-
gi, történeti vagy művi érdekű butorok,

templomi és házi eszközök, edények (igen ré-
gi cserepek is, ha bár törve), kelyhek, billi-
komok, tálak, csészék; ékszeres régi
öltözetek minden nemei stb. A régi kor a ki-
sebb tárgyakra nézve egész a XVIII. század
elejéig, névszerint a szathmári békéig értődik,
sőt az építészeti művekre nézve is czélszerű
ez ideig terjeszteni a figyelmet. Mindezeknek
tehát hol, kinek birtokában, s mily állapotban
léte, a korokra vagy szerzőikre vonatkozó nyo-
mok s a hozzájuk szövetkezett hagyomány, ha
tetszik a bémentőnek véleményével, de mely
megkülönböztethetőleg mint magányos véle-
mény adódjék, szives közlése kéretik. Ily mó-
don mindenek előtt az említett osztályokbeli
régiségek leírását lehetne meg-
nyerni, mely alapját tenné és vezérfonalát az
utóbbi intézkedéseknek, miknek feladása ama
tárgyaknak rajzait, leírását, története előadá-
sát eszközölni, s mind ezeket egy magyar mű-
történeti gyűjteményben a haza elébe terjesz-
teni. Ha ki már most egyelőre többet akar-
ván tenni, rajzzal, leírással, történetei adatok-
kal örvendeztetné meg az academiát, ezt még
élénkebb köszönetre kötelezné.

Addig is pedig, míg buzgó és tevékeny
hazafiak segedelmével e tárgy az irodalmi me-
zőre vivődhetnék által, szívére köti az acade-
mia mindenkinek, kit viszonyai ily körülmények
közé helyheztek, hogy a fenlévőnek megma-
radását, elromlását és elveszését gátolni haza-
fulag törekedjék. A történeti érzék fölébred-
tével ránk derül, úgy hiszszük, a kor, mely az
ily lelkesebbeknek kezdeményeit folytatván;
háláját nekik, méltató megemlékezéssel leroni
el nem mulasztandja.

Költ Pesten febr. 22 1847.

Dr. Schedel Ferencz
titoknok.

Igazítás. Mult számunkban a kir. m. természettudo-
mányi társulat jelentésében az van mondva, „Wirbicz-
ky Sadler életrajzát, stb. e helyett Wirbiczky
életrajzát Sadler.

Szerkesztik Berde Áron és Takács János.

Kolozsvártt a kir. Lyceum betüivel.